

ECOLOGIE

RAPPORTAGE

quicksan Wet natuurbescherming

Rheezerweg 73

Hardenberg

Rapport quickscan Wet natuurbescherming

Rheezerweg 73, Hardenberg

Opdrachtgever	Loostad Vastgoedontwikkeling Postbus 485 7300 AL Apeldoorn
---------------	--

Rapportnummer	24032.001
Versienummer	D1
Status	Definitief
Datum	14 december 2023

Opsteller ¹	████████████████████
Kwaliteitscontrole	████████████████████

¹ AVG

In onze rapportages wordt niet gewerkt met handtekeningen en/of parafen. Conform protocol en eisen uit het kwaliteitssysteem wordt het rapport aantoonbaar vrijgegeven. In het kader van de AVG dient, voorafgaand aan publicatie of bij uitlevering aan derden, bijlagen met kadastrale uittreksels en namen van opdrachtgevers verwijderd dan wel zwart gelakt te worden.

KWALITEITSZORG

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

CERTIFICERING

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhandboek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001. Daarnaast staat veilig werken bij Econsultancy voorop en zijn we gecertificeerd voor VCA*.

BETROUWBAARHEID

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten en het al dan niet voorkomen van soorten. De gebruikte informatie omtrent verspreiding van soorten is deels afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

Al onze rapportages worden opgesteld conform de 'Handreiking omgaan met AVG in bodemonderzoeken' opgesteld door de VKB (29 juni 2022). Hiermee voldoet de rapportage aan de eisen die de wet en NEN normen ons stellen en wordt tevens voldaan aan de AVG.

In het kader van de AVG dient, voorafgaand aan publicatie of bij uitlevering aan derden, bijlagen met kadastrale uittreksels en namen van opdrachtgevers, door de publicerende instantie, verwijderd dan wel zwart gelakt te worden.

GELDIGHEID ONDERZOEK

In het algemeen kan gesteld worden dat een quickscan geldig is voor een periode van 2 tot 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd. Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan 3 jaar verdient het de aanbeveling de resultaten van de quickscan opnieuw te toetsen.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING.....	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen	4
3	ONDERZOEKSMETHODIEK.....	5
4	OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING	6
	4.1 Zorgplicht	6
	4.2 Soortenbescherming.....	6
	4.3 Gebiedenbescherming	7
	4.4 Houtopstanden	8
5	AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN	9
	5.1 Vogels.....	9
	5.2 Vleermuizen	12
	5.3 Overige zoogdieren	13
	5.4 Reptielen, amfibieën en vissen	16
	5.5 Ongewervelden.....	18
	5.6 Planten	19
6	TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING.....	20
	6.1 Algemene broedvogels.....	20
	6.2 Overige zoogdieren	20
	6.3 Algemene grondgebonden zoogdieren en amfibieën.....	22
	6.4 Overige soort(groep)en.....	22
7	TOETSING AAN GEBIEDENBESCHERMING	23
	7.1 Natura 2000	23
	7.2 Natuurnetwerk Nederland	24
8	HOUTOPSTANDEN	25
9	SAMENVATTING EN CONCLUSIES.....	26

Bijlage 1 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming
 Bijlage 2 verklarende woordenlijst

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Loostad Vastgoedontwikkeling opdracht gekregen voor het uitvoeren van een quickscan Wet natuurbescherming aan de Rheezerweg 73 te Hardenberg.

De quickscan Wet natuurbescherming is uitgevoerd in het kader van de voorgenomen herontwikkeling van de onderzoekslocatie.

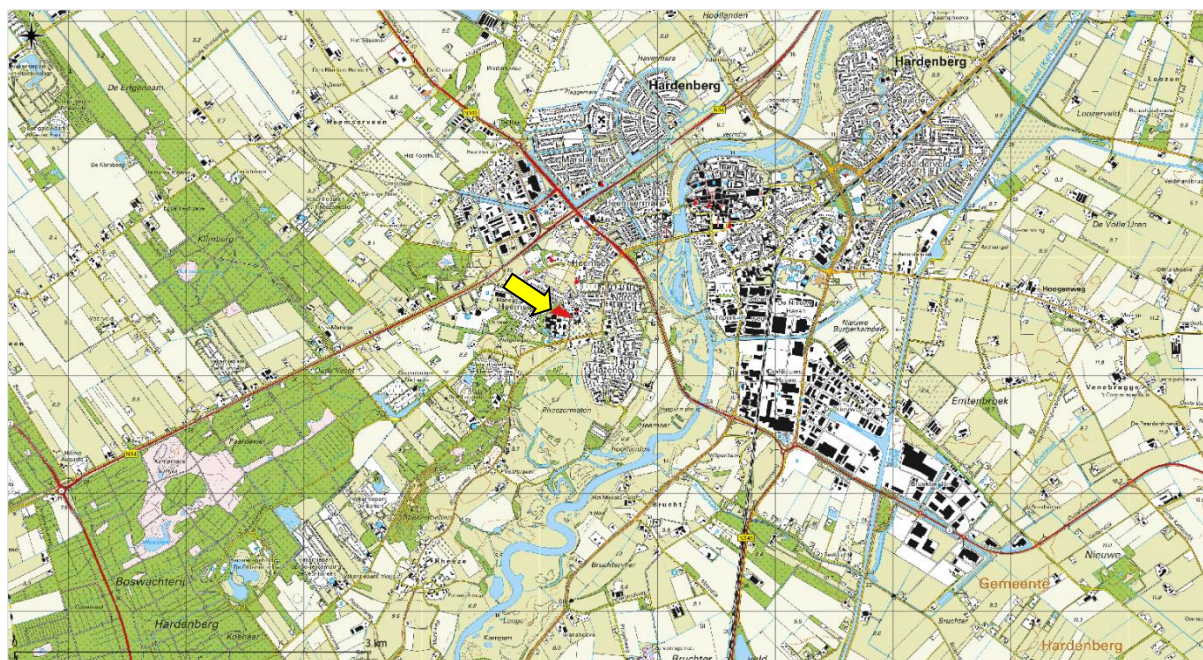
De quickscan Wet natuurbescherming heeft als doel in te schatten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten aanwezig of te verwachten zijn, die volgens de Wet natuurbescherming een beschermde status hebben en die mogelijk negatieve invloed kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep. Tevens is beoordeeld of de voorgenomen ingreep invloed kan hebben op Natura 2000-gebieden, houtopstanden die middels de Wet natuurbescherming zijn beschermd, of op gebieden die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland.

Econsultancy is lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen. In dat kader verklaart Econsultancy ten behoeve van de onderzoekslocatie niet eerder betrokken te zijn geweest bij ecologische advisering of ecologisch onderzoek.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 2,4$ ha) ligt aan de Rheezerweg 73 te Hardenberg. In figuur 2.1 is de onderzoekslocatie weergegeven.

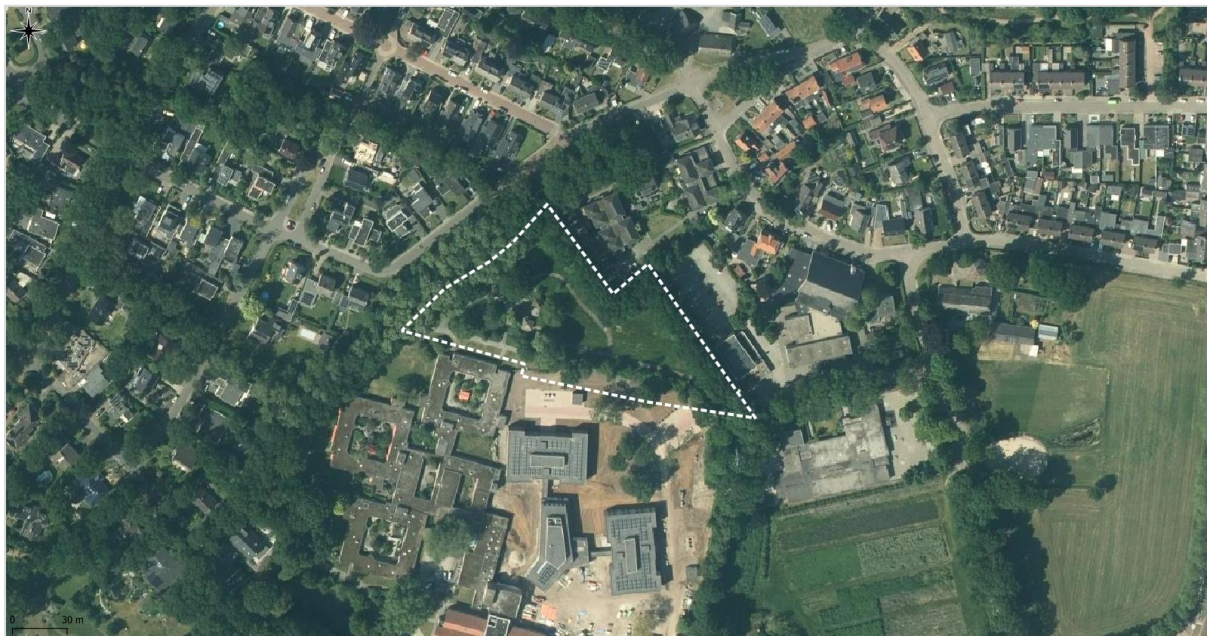

Figuur 2.1 Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie is een voormalige dierenweide waar eerder dieren zoals damherten en geiten werden gehouden. Er staan drie kleine opstallen waar eerder de dieren in gehouden werden en enkele plekken met opslag van stenen en dakpannen. Grotendeels bestaat de onderzoekslocatie uit grasland, met ten noorden, oosten en westen houtwallen. Ten zuiden van de dierenweide is een groenstrook die uit onder andere braam, rozenstruiken en gecultiveerde soorten bestaat.

Ten noorden en oosten van de onderzoekslocatie bevinden zich woonwijken. Verder richting het oosten scheidt de Vecht de onderzoekslocatie van het stadscentrum van Hardenberg. Ten zuiden van de onderzoekslocatie bevindt zich het natuurreservaat Rheezermaten. Ten westen van de onderzoekslocatie bevindt zich afwisselend kleinschalig agrarisch landschap en bosgebied. Direct ten zuiden van de onderzoekslocatie is het momenteel bebouwd met een zorgcentrum, bestaande uit verscheidene wooncomplexen uit 1960 en een gebouw uit 2006, waarvan een deel momenteel wordt gesloopt. Door Econsultancy is hier eerder ecologisch onderzoek uitgevoerd, zie hiervoor de projectnummers 6547.002 t/m 6547.004, 6547.006 t/m 6547.008 en 6547.010. Er is al ontheffing (zie kenmerk: 2020/0070714) verleend die betrekking heeft op de sloop van bebouwing en vervangende nieuwbouw binnen het Zorgcentrum Clara Feyoena Heem, Rheezerweg 73 te Hardenberg. Deze sloopwerkzaamheden zullen naar verwachting uiterlijk 2024 zijn afgerond. Dit onderzoek staat hier los van en het gaat om een andere ingreep.

In figuur 2.2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven. Figuur 2.3 t/m figuur 2.8 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek.

Figuur 2.2 Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

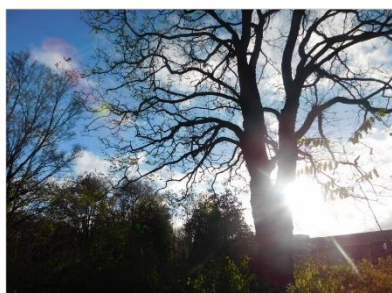
Figuur 2.3 Wandelpad parallel langs de zuidkant van de dierenweide.

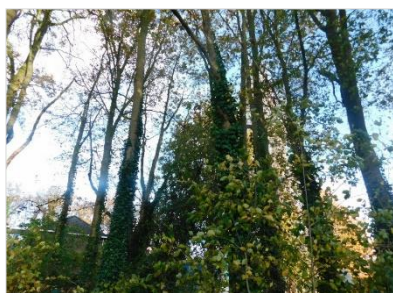
Figuur 2.4 Een van de voormalige dierenstallen.

Figuur 2.5 Kunststof kuip volgelopen met regenwater.

Figuur 2.6 Robinia in de groenstrook direct ten zuiden van de dierenweide.

Figuur 2.7 Houtwal direct ten noorden van de dierenweide.

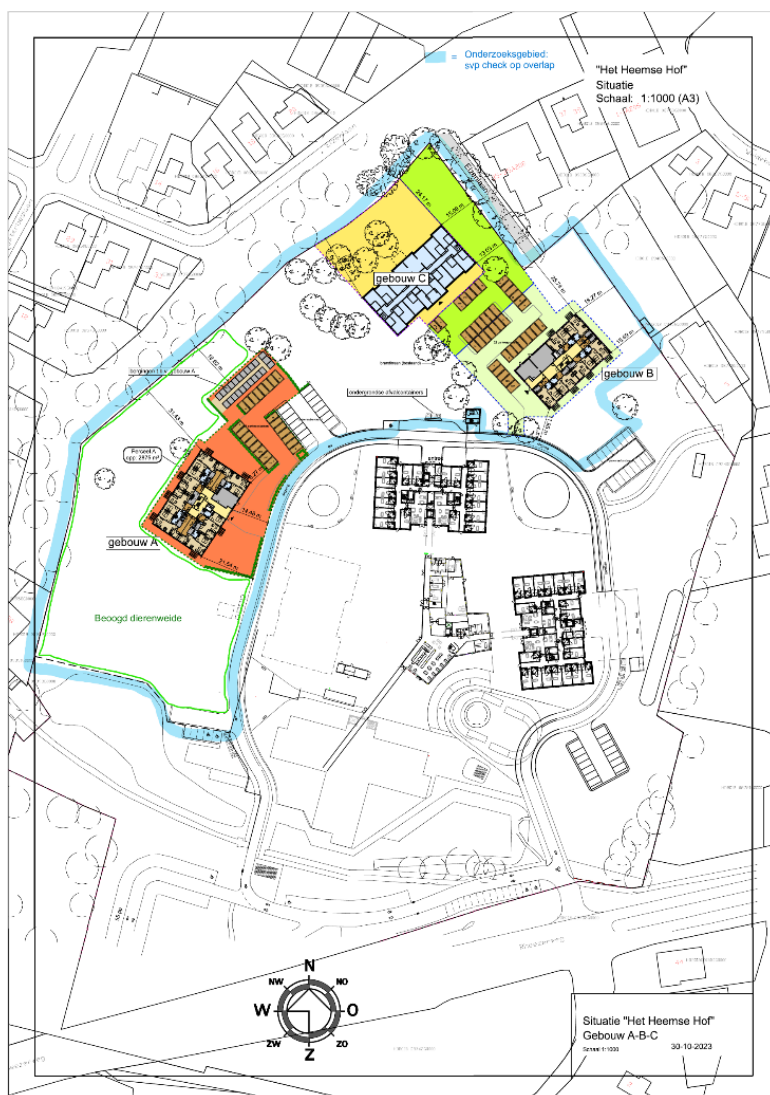

Figuur 2.8 Grasveld met een wandelpad binnen de onderzoekslocatie.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens de voormalige dierenweide bouwrijp te maken en hier twee appartementencomplexen te realiseren, dit betreft gebouw B en C. De bouwwerkzaamheden bestaan uit kap- en graafwerkzaamheden. In onderstaande figuur zijn de plantekeningen met de planvoornemens weergegeven.

Ten behoeve van de bouwwerkzaamheden zal de voormalige dierenweide verdwijnen, met bijbehorende dierenstallen. Daarnaast zal de groenstrook die ten zuiden van de voormalige dierenweide aanwezig is volledig verdwijnen. De houtwallen ten noorden, westen en oosten van de voormalige dierenweide blijven behouden.

Figuur 2.9 Situatietekening van "Het Heemse Hof" (2023), waarbij gebouw B en C op de voormalige dierenweide gerealiseerd zullen worden.

3 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek is uitgevoerd middels het verrichten van een bureauonderzoek en een veldbezoek. Op deze wijze is inzicht verkregen in de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten beschermde soorten, gesitueerd op of nabij de onderzoekslocatie.

Het veldbezoek is afgelegd op 23 november 2023. Tijdens dit veldbezoek is de gehele onderzoekslocatie, alsmede de directe omgeving beoordeeld. Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde en bedreigde soorten op basis van het aanwezige habitat.

Verder is aan de hand van verspreidingsatlassen, andere standaardwerken en op basis van "expert judgement" nagegaan welke bijzondere planten- en diersoorten er voor kunnen komen op de onderzoekslocatie en zijn omtrent gebiedsbescherming gegevens van de provincie Overijssel opgevraagd. Actuele verspreidingsgegevens van flora en fauna zijn uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) opgevraagd.

De quickscan Wet natuurbescherming is een toets van de ecologische potenties van de onderzoekslocatie en betreft geen volwaardig soort(en) specifiek onderzoek. Er zijn in het onderhavige onderzoek geen inventarisaties uitgevoerd van soorten en soortgroepen. Een ecologische inventarisatie beslaat meerdere veldbezoeken gedurende de voor de soortgroep meest gunstige periode van het jaar.

4 OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING

Dit hoofdstuk geeft achtergrondinformatie over de natuurwetgeving waaraan de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie wordt getoetst. Er wordt een globale toelichting gegeven ten aanzien van potentiële overtredingen van de Wet natuurbescherming bij de meest voorkomende soorten en soortgroepen. Dit hoofdstuk is niet toegespitst op de situatie op de onderzoekslocatie, maar geeft enkel een beschrijving van de vigerende wetgeving. De Wet natuurbescherming is gericht op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies;
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

De bevoegdheid voor het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen bij soortenbescherming ligt grotendeels bij de provincies. De provincie is bevoegd gezag voor de toetsing van handelingen met mogelijke gevolgen voor beschermde dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen) én voor Natura 2000-gebieden (de gebiedenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk bevoegd gezag.

4.1 Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd. Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

In bijlage 1 wordt dit artikel nader toegelicht.

4.2 Soortenbescherming

Bij een quickscan wordt in beeld gebracht of er (potentiële) vaste rust- of voortplantingsplaatsen aanwezig zijn van de soorten uit de verschillende beschermingsregimes. Vervolgens wordt beoordeeld of de voorgenomen ingreep verstorend kan zijn en of nader onderzoek noodzakelijk wordt geacht.

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In bijlage 1 worden deze artikelen nader toegelicht.

4.3 Gebiedenbescherming

Indien een plangebied in of nabij een beschermd gebied is gelegen, dan dient te worden bepaald of er een (extern) effect valt te verwachten. Het gaat daarbij om Natura 2000-gebieden en gebieden behorend tot het Natuurnetwerk Nederland.

Natura 2000

Natura 2000 is de benaming voor een Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. Met Natura 2000 wil men deze flora en fauna duurzaam beschermen. De staatssecretaris van Economische Zaken heeft voor Nederland ruim 160 Natura 2000-gebieden aangewezen. Gezamenlijk hebben ze een oppervlak van ruim 1,1 miljoen hectare. Ze maken deel uit van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie die zijn aangewezen op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het doel van Natura 2000 is het keren van de achteruitgang van de biodiversiteit.

Binnen een gebied kan spanning optreden tussen economie en ecologie. In een zogenaamd beheerplan leggen Rijk en provincies vast welke activiteiten, op welke wijze mogelijk zijn. Uitgangspunt is steeds het realiseren van ecologische doelen met respect voor en in een zorgvuldige balans met wat particulieren en ondernemers willen. Het opstellen gebeurt daarom in overleg met alle direct betrokkenen, zoals beheerders, gebruikers, omwonenden, gemeenten, natuurorganisaties en waterschappen. Samen geven ze invulling aan beleven, gebruiken en beschermen. Daar draait het om in de Nederlandse Natura 2000-gebieden (bron: Regiegroep Natura 2000).

Het is verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten een project te realiseren dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. (artikel 2.7, lid 2).

Handelingen die een negatieve invloed hebben op Natura 2000-gebieden, worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Een vergunning is vereist. Door middel van het Nederlandse vergunningsstelsel wordt een zorgvuldige afweging gewaarborgd. De vergunningen zullen beoordeeld en afgegeven worden door de desbetreffende provincie.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied.

Het Natuurnetwerk Nederland bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, waaronder de 21 Nationale Parken;
- gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt;
- landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer;
- ruim 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de Noordzee en de Waddenzee;
- alle Natura 2000-gebieden.

Conform artikel 1.12 van de Wet natuurbescherming dragen gedeputeerde staten in hun provincie zorg voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd 'Natuurnetwerk Nederland'. Zij wijzen daartoe in hun provincie gebieden aan die tot dit netwerk behoren.

De planologische begrenzing en beschermingsregimes van het Natuurnetwerk Nederland loopt via het traject van de provinciale ruimtelijke structuurvisies en verordeningen.

4.4 Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat. In bijlage 1 (tabel VI) worden de regels nader toegelicht.

Wanneer houtopstanden geveld worden, niet vallende onder artikel 4.1 van de Wet natuurbescherming, geldt een meldingsplicht bij Gedeputeerde Staten van desbetreffende provincie (artikel 4.2 Wnb). Op basis van deze melding wordt door de provincie beoordeeld of de voorgenomen velling aanvaardbaar is in het kader van natuur- en landschapswaarden. Indien er geen bezwaar is om de houtopstanden te kappen, verplicht artikel 4.2 van de Wet natuurbescherming om binnen 3 jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand op dezelfde grond houtopstanden opnieuw aan te planten. Er geldt een algehele vrijstelling van de herplantplicht voor houtopstanden die gekapt worden in het kader van natuurbeheer en natuurbehoud.

Indien bij de voorgenomen ontwikkeling herplantplicht geldt, maar niet voldaan kan worden aan de herplantplicht op de projectlocatie zelf, dan dient een ontheffing aangevraagd te worden met betrekking tot de herplantplicht bij de desbetreffende provincie. De provincie toetst vervolgens of voldaan wordt aan de bij de provinciale verordening gestelde regels voor herbepanting op andere perceelsgronden. Deze regels hebben onder andere betrekking op de kwaliteit, oppervlakte en locatie van de andere grond en de natuurwaarde van de te vellen houtopstand. Tevens kan ontheffing verleend worden van herplantplicht ter plaatse, indien gewerkt wordt via een door het ministerie goedgekeurde gedragscode die gebruikt mag worden door een van de betrokken partijen voor een wijze van vellen en een wijze van herplanten.

5 AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN

Het voorkomen van planten- en diersoorten in een gebied wordt mede bepaald door de aanwezigheid van geschikt leefgebied. Een soort kan in zijn leefgebied gebruik maken van verschillende plekken om te verblijven. Al deze plekken (biotopen) kunnen een bepaalde functie voor de soort vervullen. In dit hoofdstuk wordt op basis van het aanwezige habitat/verblijfsmogelijkheden samen met verspreidingsgegevens beschreven welke beschermde soorten binnen de onderzoekslocatie kunnen voorkomen. Afhankelijk van de soort wordt ingegaan op de potentiële aanwezigheid van vaste rust- of voortplantingsplaatsen, foerageergebied en verbindingroutes. Tevens wordt beoordeeld of de voorgenomen plannen een negatief effect kunnen hebben op de mogelijk aanwezige beschermde soorten. In hoofdstuk 6 wordt beschreven welke juridische implicaties dit voor het project heeft.

5.1 Vogels

Broedvogels (nesten jaarrond beschermd)

Er zijn broedvogels waarvan de nesten ook beschermd zijn op het moment dat ze niet voor de voortplanting in gebruik zijn. Aan de rand van de bebouwde kom kunnen dit zijn: huismus, gierzwaluw, buizerd, roek, ooievaar, boomvalk, havik, bosuil, ransuil, torenvalk, sperwer, steenuil, kerkuil en slechtvalk. Van deze soorten kan de slechtvalk op voorhand worden uitgesloten. Deze soort broedt enkel op hoge stenige bebouwing, zoals kantoorgebouwen, torens en fabrieksschoorstenen.

Roek

De roek is een sociale kraaiachtige, die in kolonies broedt in hoge bomen. Deze nesten bevinden zich vaak in vrijstaande, hoge groepen bomen (zoals populieren) langs wegen, treinsporen of kanalen met omliggende graslanden. Een kolonie kan vele jaren tot zelfs decennia op dezelfde plek broeden. Nesten worden in rap tempo gebouwd, om beschadigde en weggewaaide nesten van het voorgaande seizoen aan te vullen. Vanwege de omvang van dergelijke roekenkolonies zijn deze gemakkelijk waar te nemen. Tijdens het veldbezoek is gelet op de aanwezigheid van roekennesten en deze zijn niet aangetroffen op of rondom de onderzoekslocatie. De aanwezigheid van nesten op de onderzoekslocatie van de roek is daarmee uitgesloten.

Gierzwaluw

De gierzwaluw is een koloniebroeder en is in Nederland sterk afhankelijk van bebouwing. De gierzwaluw broedt onder dakpannen en dakgoten. Hierbij moeten mogelijke in- en uitvliegopeningen tenminste drie meter boven de grond zitten. De gebouwen die geschikt zijn als broedplaats voor de gierzwaluw hebben overhangende kantpannen of geschikte invliegopeningen op voldoende hoogte die toegang bieden tot ruimtes in het dak of spouwmuren. Op de onderzoekslocatie zijn geen geschikte broedplekken aanwezig, de dakpannen zijn nauw afgewerkt, bevatten geen geschikte spleten en kieren en zijn eventuele invliegopeningen lager dan drie meter. Overtredingen van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van de gierzwaluw zijn daarmee uitgesloten.

Huismus

Huismussen zijn zeer honkvaste koloniebroeders en zijn voor het broeden afhankelijk van menselijke bebouwing. Nesten worden doorgaans gebouwd onder dakpannen of in open ruimtes zoals spleten en kieren in gebouwen. Huismussen geven de voorkeur aan een rommelig leefgebied in de nabijheid van mensen. Op de onderzoekslocatie zijn twee open dierenstallen aanwezig, waarvan één bedekt is met dakpannen en de andere met stro (zie figuren 5.1 t/m 5.3). De dierenstallen zijn matig geschikt als broedlocatie; de dakpannen zijn nauw afgewerkt en bevatten geen spleten en kieren, bovendien waren niet alle dierenstallen toegankelijk. Tijdens het veldbezoek zijn de dierenstallen geïnspecteerd op de aanwezigheid van nesten en individuen, echter zijn deze niet aangetroffen. Aangezien er geen nesten zijn gevonden en er geen waarnemingen zijn gedaan van huismussen, zijn overtredingen van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming met betrekking tot de huismus uitgesloten.

Figuur 5.1 Opstal met wolfsdak bedekt met dakpannen.

Figuur 5.2 Opstal met aan de binnenzijde rieten dakbedekking en steunbalken.

Figuur 5.3 Opstal met wolfsdak en bedekt met riet.

Bosuil

De bosuil nestelt vooral in boomholtes en nestkasten. Deze soort komt voor in open bos of gemengd bos, op boerenerven, in (stads)parken, groene woonwijken met oude bomen en grote binnentuincomplexen. De onderzoekslocatie bevindt zich aan de rand van de bebouwde kom, omringd door groene woonwijken, open landschap en bos, en biedt daarmee geschikt habitat voor de bosuil. Tijdens het veldbezoek zijn geen oude bomen met boomholtes of geschikte nestkasten waarin de bosuil kan nestelen aangetroffen. Bovendien zal enkel de groenstrook aan de zuidzijde van de voormalige dierenweide verdwijnen, terwijl de houtwallen, met geschikter habitat, behouden blijven. Door het ontbreken van geschikte rust- en voortplantingsplaatsen en gezien de planvoornemens zijn overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming met betrekking tot de bosuil uitgesloten.

Buizerd en havik

De buizerd en havik bouwen hun eigen (grote) nesten en deze soorten broeden vaak aan de rand van of in bosrijke gebieden of dichte bossen, maar soms nestelen deze soorten ook in kleinere bosschages of parkachtige gebieden. Tijdens het veldbezoek zijn geen (grote) nesten aangetroffen. Overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming zijn daarmee uitgesloten.

Steenuil en kerkuil

Volgens verspreidingsgegevens (NDFP) zijn steenuilen en kerkuilen in de omgeving van de onderzoekslocatie gezien. Steenuilen broeden in bomen, nissen, holten in gebouwen en speciale nestkasten, terwijl kerkuilen broeden in bebouwing of specifieke nestkasten. De onderzoekslocatie, met voormalige dierenweide, houtwallen en een kleinschalig landschap, biedt geschikt leefgebied. Tijdens het veldbezoek zijn geen geschikte nestkasten of boomholtes gevonden, of andere geschikte nestlocaties binnen de locatie. Steenuilen en kerkuilen kunnen het gebied wel als foerageergebied gebruiken. Echter, in de omgeving is ruim aanbod van geschikt foerageergebied aanwezig. De dichtstbijzijnde bekende nestlocatie van een steenuil ligt op drie kilometer afstand van de onderzoekslocatie (NDFP), waarmee essentieel leefgebiedsverlies wordt uitgesloten. Er zijn geen overtredingen van de Wet natuurbescherming ten aanzien van de steenuil en kerkuil.

Ransuil, sperwer, boomvalk en torenvalk

De ransuil, boomvalk en torenvalk broeden vaak in oude ekster- of kraaiennesten, met de torenvalk soms in speciale nestkasten. Hun leefgebied varieert van bos tot stedelijke gebieden. Op de onderzoekslocatie en directe omgeving, met solitaire bomen, houtwallen, bos en groene woonwijken, is geschikt leefgebied. Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten, sporen of geschikte verblijfplaatsen gevonden op de onderzoekslocatie. Wel is een oud nest van potentieel een zwarte kraai waargenomen in een boom naast het schoolplein op circa 100 meter ten zuidoosten van de onderzoekslocatie (zie figuur 5.4 en 5.5). Deze boom blijft met de werkzaamheden ongemoeid en ligt buiten een eventuele verstoringsafstand. Verstoringen van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming voor deze soorten zijn daarmee uitgesloten.

Figuur 5.4 Potentieel oud zwarte kraai nest ten zuidoosten van de voormalige dierenweide.

Figuur 5.5 Detailfoto van potentieel oud zwarte kraai nest.

Ooievaar

De ooievaar broedt op hoge plekken, zoals hoogspanningsmasten, broedpalen en bomen. Deze soort maakt grote nesten. Dergelijke nesten zijn op of in de directe omgeving van de onderzoekslocatie niet aangetroffen. Overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming zijn ten aanzien van de ooievaar daarvoor niet aan de orde.

De broedvogels waarvan het nest in uitzonderlijke gevallen eveneens jaarrond is beschermd, zijn voornamelijk holenbroeders, zoals spechten en mezen, of makers van grote nesten, zoals ekster en zwarte kraai. Het gaat hierbij om algemeen voorkomende soorten, die ook in de directe omgeving voldoende broedgelegenheid hebben. Er zijn derhalve geen bijzondere ecologische omstandigheden die rechtvaardigen dat de nesten van genoemde soorten op de onderzoekslocatie een jaarrond beschermde status zouden moeten hebben. Het werken buiten het broedseizoen is voldoende om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen (zie hoofdstuk 6).

Overige broedvogels

De bebouwing en beplanting op de onderzoekslocatie kan nestgelegenheid bieden aan broedvogelsoorten zoals houtduif, merel en heggenmus. Tijdens het veldbezoek is een nestkast voor mezen aangetroffen in de groenstrook ten zuidoosten van de onderzoekslocatie. De nesten van deze soorten zijn alleen beschermd op het moment dat ze als zodanig in gebruik zijn. Overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming zijn te voorkomen (zie hoofdstuk 6).

5.2 Vleermuizen

Volgens verspreidingsgegevens en de verspreidingsatlas van de NDFF is de onderzoekslocatie gelegen in een deel van Nederland waar de volgende vleermuissoorten kunnen voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis, meervleermuis, bosvleermuis en watervleermuis.

Verblijfplaatsen op de onderzoekslocatie

Bij verblijfplaatsen van vleermuizen is onderscheid te maken tussen een zomerverblijf, kraamverblijf, paar/baltsverblijf (die ook als individueel winterverblijfplaats gebruikt kunnen worden) en massawinterverblijf. Deze functies worden mede bepaald door specifieke kenmerken van bebouwing op de onderzoekslocatie. Deze verblijfplaatsen kunnen door diverse vleermuissoorten worden gebruikt.

De voormalige dierenstallen op de onderzoekslocatie zijn niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Er zijn geen spouwmuren aanwezig die middels stootvoegen bereikbaar zijn voor vleermuizen. De ruimte langs de dakranden geeft geen toegang tot ruimte onder de dakpannen. De voormalige stallen zijn daarnaast open en tochtig, hebben en/of een rieten dak en bieden daarmee geen geschikte verblijfplaatsen. Verder zijn er geen ruimtes achter betimmeringen waargenomen, waar vleermuizen gebruik van kunnen maken.

De te kappen bomen op de onderzoekslocatie zijn onderzocht op holtes, spleten en/of loshangend schors, die kunnen dienen als potentiële vaste rust- of voortplantingsplaats voor boombewonende vleermuizen. Deze zijn niet aangetroffen en daarmee zijn vaste verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen uit te sluiten.

Verblijfplaatsen buiten de onderzoekslocatie

Het is door de onderlinge afstand tot de bebouwing in de omgeving niet aannemelijk dat er in de directe invloedssfeer van de onderzoekslocatie potentiële verblijfplaatsen aanwezig zijn die negatieve invloed kunnen ondervinden van de werkzaamheden.

Door de herinrichting van de onderzoekslocatie worden door de onderlinge afstand tot mogelijke verblijfplaatsen geen potentieel belangrijke aanvliegroutes aangetast en zal er geen verstoring plaatsvinden van een in de omgeving gelegen verblijfplaats.

Foerageerhabitat

De onderzoekslocatie zal, gelet op het aanwezige habitat gebruikt kunnen worden door in de omgeving verblijvende vleermuizen als gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en mogelijk rosse vleermuis om te foerageren. De plannen zullen echter geen aantasting van belangrijk foerageerhabitat vormen. Door de voorgenomen ingreep zal het aanbod van foerageermogelijkheden niet in het geding komen, in de directe omgeving is meer geschikt foerageerhabitat voor vleermuizen aanwezig. Het betreft het openbaar groen in de omgeving. Bovendien zal met de huidige planvoornemens een nieuwe weide worden gerealiseerd ten zuidwesten van de onderzoekslocatie, waarmee geschikt foerageergebied wordt gecreëerd.

Vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige (donkere) landschapselementen als houtsingels, beken en lanen om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Doordat dergelijke lijnvormige elementen (houtwallen) behouden blijven rondom de onderzoekslocatie, worden er geen potentiële vliegroutes verstoord.

5.3 Overige zoogdieren

Alle zoogdieren in Nederland zijn beschermd. Voor sommige algemeen voorkomende soorten geldt een provinciale vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling. Op deze wijze is er onderscheid te maken in streng beschermde en minder streng beschermde soorten.

Streng beschermde soorten

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF en Broekhuizen et al. (2016) ligt de onderzoekslocatie binnen het verspreidingsgebied van de volgende streng beschermde grondgebonden zoogdieren: steenmarter, boommarter, eekhoorn, das, bunzing, wezel, hermelijn, egel, waterspitsmuis, grote bosmuis en de veldspitsmuis.

Eekhoorn

Volgens het NDFF Uitvoerportaal is de eekhoorn in de afgelopen vijf jaar in de directe omgeving van de onderzoekslocatie waargenomen. Eekhoorns komen voor allerlei typen ouder bos, maar ook in tuinen, parken en houtwallen in de nabijheid van bos. Op en in de directe omgeving van de onderzoekslocatie is bos, groene woonwijken en houtwallen aanwezig, en daarmee geschikt habitat. De bomen op en rondom de onderzoekslocatie zijn gecontroleerd op nesten van eekhoorns. Tijdens het veldbezoek is er een potentieel nest van de eekhoorn aangetroffen. Dit nest is echter op circa 100 meter van de onderzoekslocatie aangetroffen, bovendien blijft deze boom ongemoeid met de huidige planvoornemens. Gezien het ontbreken van vaste rust- of voortplantingsplaatsen op de onderzoekslocatie en het behoud van de potentiële rust- en verblijfplaats zijn overtredingen ten aanzien van de eekhoorn als gevolg van de voorgenomen ingreep uit te sluiten.

Das

De das komt volgens de verspreidingsgegevens voor in de omgeving. De onderzoekslocatie is door het ontbreken van reliëf en/of schuilmogelijkheden ongeschikt als vaste rust- of voortplantingsplaats door dassen. Tijdens het veldbezoek zijn op de onderzoekslocatie en de directe omgeving eveneens geen loop- of eetsporen, latrines en/of wissels aangetroffen die duiden op de aanwezigheid en/of het gebruik van de onderzoekslocatie door de das. Dassen zullen eerder hun leefgebied hebben in de nabijgelegen natuurgebieden en de aansluitende weilanden. Verstoring ten aanzien van de das als gevolg van de voorgenomen ingreep is niet aan de orde.

Waterspitsmuis

De waterspitsmuis is een spitsmuissoort die voorkomt langs oevers van beken, rivieren en sloten met een rijke oever- en watervegetatie. Dergelijk habitat komt binnen de onderzoekslocatie niet voor. Bovendien is volgens het NDFP Uitvoerportaal de waterspitsmuis de afgelopen vijf jaar niet waargenomen binnen of in de nabije omgeving van de onderzoekslocatie. De aanwezigheid van vaste rust- of verblijfplaatsen van de waterspitsmuis zijn daarom uitgesloten.

Boommarter

De boommarter leeft in allerlei bosrijke landschappen verblijft voornamelijk in boomholten. De onderzoekslocatie en de directe omgeving bestaan grotendeels uit groene woonwijken, agrarische percelen en bos en vormt daarmee geschikt leefgebied. Tijdens het veldbezoek zijn geen echter geen boomholtes of andere geschikte verblijfplaatsen aangetroffen. Er zijn daarom geen vaste verblijf- of rustplaatsen aanwezig binnen de onderzoekslocatie. Boommarters kunnen de onderzoekslocatie incidenteel passeren of gebruiken als foerageergebied. Er is in de omgeving van de onderzoekslocatie een groot aanbod aan geschikt leefgebied aanwezig waar boommarters met name zullen foerageren. Gelet op het ontbreken van geschikte verblijfplaatsen en de huidige planvoornemens kunnen negatieve effecten op de boommarter worden uitgesloten.

Steenmarter

Volgens het NDFP Uitvoerportaal is de steenmarter in de directe omgeving van de onderzoekslocatie waargenomen gedurende de afgelopen vijf jaar. Steenmarters gebruiken diverse locaties zoals hoozolders, loze ruimtes onder het dak, schuurtjes, maar ook stenenstapels of takkenhopen als verblijfplaats. Een steenmarter heeft meerdere plekken binnen zijn territorium waar hij verblijft. Op in directe omgeving van de onderzoekslocatie zijn dierenstallen, stenenstapels, dichte begroeiing en houtwallen, wat geschikt habitat biedt (zie figuur 5.6 t/m 5.8). Bij het veldbezoek zijn er geen sporen, zoals uitwerpselen of prooiresten, gevonden in de dierenstallen die wijzen op het gebruik van deze plek als vaste rust- of voortplantingsplaats door de steenmarter. Bij intensief gebruik van een locatie door deze soort zijn dergelijke sporen vrij eenvoudig aan te treffen. Hierdoor kan worden geconcludeerd dat de voormalige dierenstallen momenteel niet door de steenmarter worden gebruikt. De dichte begroeiing rondom de dierenweide en de stapels met stenen en dakpannen kunnen sporadisch ook dienen als vaste rust- en voortplantingsplaats voor de steenmarter. Met de huidige plannen blijven de houtwallen aan de noord-, oost- en westzijde van de voormalige dierenweide behouden. Echter, het verwijderen van de groenstructuur aan de zuidzijde van de voormalige dierenweide en de stapels met stenen en dakpannen kan wel leiden tot verlies van een vaste rust- of voortplantingsplaats voor deze soort (zie hoofdstuk 6).

Figuur 5.6 Dichte begroeiing aan de zuidzijde van de voormalige dierenweide.

Figuur 5.7 Dichte begroeiing bestaande uit onder andere braam aan de zuidzijde van de voormalige dierenweide.

Figuur 5.8 Hoekjes met stapels stenen en dakpannen op de onderzoekslocatie.

Bunzing, wezel en hermelijn

De bunzing en wezel komen volgens de verspreidingsgegevens van de NDFF voor in de omgeving van de onderzoekslocatie. Ondanks dat de hermelijn niet in de omgeving is waargenomen, is het mogelijk dat ook deze soort voorkomt in de omgeving. De houtwallen en de groenstrook direct ten zuiden van de voormalige dierenweide bieden geschikt habitat. De kleine marterachtigen zijn sterk gebonden als landschapselementen als deze die dekking bieden gedurende het foerageren en migreren tussen vaste rust- of voortplantingsplaatsen en de foerageergebieden. De houtwallen blijven met de huidige planvoornemens behouden, echter kan het verwijderen van de groenstructuur aan de zuidzijde van de voormalige dierenweide leiden tot het verlies van vaste rust- of voortplantingsplaatsen voor deze soorten (zie hoofdstuk 6).

Veldspitsmuis en grote bosmuis

De grote bosmuis komt voor in allerlei bosrijke biotopen met enige dekking. De soort heeft een voorkeur voor oude open eiken- en beukenbossen, met een uitgebreide struiklaag en weinig ondergroei. De veldspitsmuis is daarentegen meer kritisch en is gebonden aan niet intensief beheerd, kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. De soort komt voor in lintvormige landschapselementen, overhoekjes en soortgelijke landschappen. Deze elementen zijn op de onderzoekslocatie aanwezig. Met de huidige planvoornemens zal de groenstrook direct ten zuiden van de dierenweide verdwijnen. Het verwijderen van deze groenstrook kan leiden tot het verlies van vaste rust- of voortplantingsplaatsen van de veldspitsmuis en grote bosmuis (zie hoofdstuk 6).

Egel

De egel komt voornamelijk voor in bossen, parken en tuinen waar voldoende dekking aanwezig is. Op de onderzoekslocatie is geschikt habitat aanwezig, dit bestaat uit grasland met daaromheen houtwallen en dichte begroeiing. De houtwallen aan de noord-, oost- en westzijde blijven behouden. Echter, door de ingreep zal de dichte begroeiing aan de zuidzijde van de dierenweide verdwijnen en daarmee mogelijk de functie als foerageergebied of vaste rust- of voortplantingsplaats. Mogelijke overtredingen van de Wet natuurbescherming ten aanzien van de egel zijn daarom niet uit te sluiten (zie hoofdstuk 6).

Het voorkomen van overige grondgebonden zoogdieren waarvoor geen vrijstelling geldt, is tijdens het veldbezoek niet vastgesteld. Vanwege het ontbreken van geschikt habitat kan het voorkomen ervan redelijkerwijs worden uitgesloten.

Licht beschermde soorten

De onderzoekslocatie vormt geschikt habitat voor een aantal soorten grondgebonden zoogdieren. Het gaat daarbij om algemene soorten als konijn en rosse woelmuis. Door de voorgenomen werkzaamheden bestaat de kans dat holen van konijnen worden vergraven (zie hoofdstuk 6).

5.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Reptielen

Volgens gegevens van de NDFF zijn er in de afgelopen 5 jaar in de directe omgeving van de onderzoekslocatie de volgende streng beschermde reptielen waargenomen: adder en levendbarende hagedis. De ringslang komt volgens de verspreidingsgegevens (NDFF) voor in dit deel van Nederland.

Reptielen stellen specifieke eisen aan het habitat die betrekking hebben op verschillende factoren. Op de onderzoekslocatie is geen geschikt habitat voor reptielen aanwezig. De waarnemingen van de streng beschermde adder en levendbarende hagedis, hebben naar verwachting betrekking op de natuurgebieden 'Boswachterij Hardenberg' met heidevelden op circa twee kilometer afstand, en 'Het Heemserveense Bos' op circa 880 meter afstand.

Reptielen stellen specifieke eisen aan het habitat die betrekking hebben op verschillende factoren. Doordat de onderzoekslocatie voornamelijk bestaat uit gras en omringd is door bos is het ongeschikt als leefgebied voor de adder, levendbarende hagedis en ringslang. Het is mogelijk dat incidenteel een soort als de ringslang in de begroeiing rond de onderzoekslocatie, nabij de vijver op circa 170 meter ten zuidwesten van de onderzoekslocatie, kunnen voorkomen. Doordat deze begroeiing en watergang ongemoeid blijft tijdens de werkzaamheden wordt er geen negatief effect verwacht. Overtredingen van de Wet natuurbescherming ten aanzien van beschermde reptielen zijn redelijkerwijs gezien het ontbreken van geschikt habitat en de aard van de ingreep uit te sluiten.

Amfibieën

Volgens gegevens van de NDFF zijn binnen enkele kilometers rondom de onderzoekslocatie in de afgelopen 5 jaar de volgende soorten waargenomen: bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad, heikikker, kleine watersalamander, knoflookpad en poelkikker.

Poelkikker is waargenomen in de vijver op hemelsbreed 170 meter afstand ten zuidwesten van de onderzoekslocatie. De poelkikker is een zon- en warmteminnende soort met voorkeur voor onbeschaduwde wateren met begroeide oeverzones. Tussen de onderzoekslocatie en de vijver is momenteel een bouwplaats voor nieuwbouw aanwezig. Omdat de vijver in alle windrichtingen behalve het noorden wordt omringd door bos, is dit bos de meest waarschijnlijke overwinteringsplaats voor poelkikkers. Bovendien is er op de onderzoekslocatie geen geschikt voortplantingshabitat aanwezig. Door de tussenliggende afstand en obstakels wordt overwinteringshabitat uitgesloten. En het ontbreken van geschikt voortplantingswater worden ook voortplantingsplaatsen van poelkikker binnen de onderzoekslocatie uitgesloten.

De waarnemingen uit de NDFF van de streng beschermde heikikker en knoflookpad hebben betrekking op de vennen/poelen langs de Veldbrakenweg ten oosten van natuur-/recreatiegebied 'De Oldemeijer' en het natuurgebied 'Rheeze' op hemelsbreed meer dan 1,4 kilometer afstand ten zuiden van de onderzoekslocatie. De heikikker heeft een voorkeur voor vennen, zoals laagveen en hoogveen. De knoflookpad komt maar op bepaalde plekken in Nederland voor, met vergraafbare open zandplekken omringd door vegetatie. Op de onderzoekslocatie is dergelijk habitat niet aanwezig. Overtredingen van de Wet natuurbescherming ten aanzien van deze soorten zijn gezien de afstand tussen de waarnemingen tot de onderzoekslocatie met ongeschikt habitat uitgesloten.

In de omgeving worden waarnemingen gedaan van algemeen voorkomende amfibieën. Op de onderzoekslocatie is geen geschikt voortplantingswater aanwezig. Er zijn enkel kunststof en metalen kuipen aanwezig die door regenval zijn volgelopen met water (zie figuur 2.5 en 5.9). Tijdens het veldbezoek zijn twee bruine kikkers in één van de kunststof kuipen aangetroffen (zie figuur 5.10). De kuipen zijn ongeschikt als voortplantingshabitat voor amfibieën omdat de randen steil en glad zijn, de kuipen geen waterplanten bevatten en omdat deze gedurende warmere periodes opdrogen. De dichte begroeiing en stapels met stenen op de onderzoekslocatie vormen geschikt landhabitat voor algemene amfibieënsoorten als bruine kikker en gewone pad. Door de voorgenomen werkzaamheden kunnen negatieve gevolgen ontstaan voor algemene soorten (zie hoofdstuk 6).

Figuur 5.9 Metalen badkuip volgelopen met regenwater.

Figuur 5.10 Bruine kikker in kunststof kuip volgelopen met regenwater.

Vissen

Het aanwezige oppervlaktewater droogt in de zomer op, waardoor er geen overtredingen van de Wet natuurbescherming te verwachten zijn met betrekking tot beschermde vissoorten.

5.5 Ongewervelden

Libellen

Er zijn slechts enkele libellensoorten die binnen de Wet natuurbescherming een strenge bescherming genieten. Deze zijn voor wat betreft hun verspreiding gebonden aan specifieke habitateisen, die veelal alleen in natuurgebied zijn te vinden. In de omgeving van de onderzoekslocatie zijn volgens verspreidingsgegevens uit NDFF geen beschermde soorten waargenomen. Daarnaast geldt voor libellen dat water nodig is voor de voortplanting. Gezien het ontbreken van geschikt voortplantingswater kan gesteld worden dat deze soortgroep niet in staat is zich in de huidige situatie te vestigen.

Vlinders

Beschermde vlinders stellen specifieke eisen aan het voortplantingshabitat. Bij het habitat is het belangrijk dat aan de eisen van alle stadia van de vlindersoort wordt voldaan. Voor de beschermde soorten in Nederland geldt dat deze veelal gebonden zijn aan specifieke waardplanten. In de omgeving van de onderzoekslocatie zijn volgens verspreidingsgegevens uit de NDFF waarnemingen bekend van de grote vos, grote weerschijnvlinder en de kleine ijsvogelvlinder. Daarnaast komt volgens de verspreidingsgegevens van NDFF de teunisbloempijlstaart in dit deel van Nederland voor.

Het habitat van de grote vos betreft vochtige, open bossen, bosranden, boomgaarden en andere plekken met grote (vrijstaande) bomen. De grote vos heeft vooral de iep als waardplant, maar ook zoete kers en sommige wilgensoorten. Op de onderzoekslocatie zijn deze waardplanten niet aanwezig. Overtredingen van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming ten aanzien van de grote vos zijn daarmee uitgesloten.

De grote weerschijnvlinder heeft boswilg en soms grauwe wilg als waardplanten. De grote weerschijnvlinder vliegt vooral bij oudere en vochtigere bossen. Het liefst zijn de wilgen markant en staan op beschutte, deels in de luwte en half beschaduwde plaatsen. Er zijn geen wilgen aanwezig op de onderzoekslocatie. Het is uitgesloten dat er binnen de onderzoekslocatie geschikt habitat aanwezig is voor een (deel)populatie van de grote weerschijnvlinder.

De kleine ijsvogelvlinder komt veelal voor in gevarieerde, vochtige gemene bossen of loofbossen voor. Hier gebruikt de soort de wilde kamperfoelie als waardplant, soms ook de rode kamperfoelie of gecultiveerde kamperfoelies kunnen gebruikt worden. Binnen de onderzoekslocatie zijn geen waardplanten voor de soort waargenomen. Er kan worden uitgesloten dat op de onderzoekslocatie sprake is van rust- of voortplantingsplaatsen van de kleine ijsvogelvlinder.

De teunisbloempijlstaart heeft open plekken in vochtige bossen, bosranden en warme open plaatsen als habitat. De waardplanten van de soort zijn wilgenroosje, teunisbloem, basterdwederik en kattenstaart. Tijdens het veldbezoek is gelet op waardplanten van teunisbloempijlstaart. Hierbij zijn geen waardplanten van teunisbloempijlstaart aangetroffen. Er kan worden uitgesloten dat op de onderzoekslocatie sprake is van rust- of voortplantingsplaatsen van teunisbloempijlstaart.

Overige soorten

Overige beschermde soorten, zoals vliegend hert, Europese rivierkreeft, vermiljoenkever en platte schijfhoren, zijn op de onderzoekslocatie uit te sluiten. Er is geen geschikt habitat voor dergelijke beschermde soorten op de onderzoekslocatie aanwezig en er zijn geen waarnemingen bekend in de directe omgeving van de onderzoekslocatie.

5.6 Planten

De onderzoekslocatie bestaat uit gras, bestaande uit een vegetatie met verschillende ruigtesoorten. Tijdens het veldbezoek zijn de volgende plantensoorten waargenomen: Amerikaanse eik, ruwe berk, zomereik, robinia, hulst, rimpelroos, braam, wilde kardinaalsmuts, gekroesde melkdistel en een aantal gecultiveerde plantensoorten. De planten op de onderzoekslocatie geven aan dat de bodem matig voedselrijk, neutraal en vochtig is. In dergelijke vegetaties zijn geen beschermde soorten te verwachten. De meeste beschermde plantensoorten en de daarbij horende specifieke groeiomstandigheden zijn zeldzaam te noemen en zijn op de onderzoekslocatie niet aanwezig.

6 TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING

Als gevolg van de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie kunnen er overtredingen van verbodsbepalingen uit soortbeschermingsparagrafen uit de Wet natuurbescherming optreden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke soorten er sprake is van dreigende overtreding van de Wet natuurbescherming en of met eenvoudige maatregelen overtreding is te voorkomen. Verder wordt beschreven voor welke soorten een vervolgetraject noodzakelijk is, bijvoorbeeld omdat toetsing van de ingreep aan de Wet natuurbescherming op basis van de huidige onderzoeksinspanning niet mogelijk is, en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van ontheffingen.

6.1 Algemene broedvogels

Voor de algemene broedvogelsoorten die op de onderzoekslocatie zijn te verwachten geldt dat, indien het groen buiten het broedseizoen wordt verwijderd, er geen overtredingen plaats zullen vinden met betrekking tot deze soorten. Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (Het is verboden nesten te beschadigen, te vernielen of weg te nemen) is van toepassing. De nesten mogen echter wel worden weggenomen wanneer deze op dat moment niet in gebruik zijn. In de Wet natuurbescherming wordt geen vaste periode gehanteerd voor het broedseizoen. Globaal kan voor het broedseizoen de periode maart tot half augustus worden aangehouden. Geldend is echter de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen.

Indien het groen toch binnen het broedseizoen gekapt en verwijderd dient te worden, zal voorafgaand hieraan door een ter zake kundig ecooloog geïnspecteerd moeten worden of er broedgevallen binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden aanwezig zijn. De ecooloog zal naar aanleiding van de inspectie kunnen adviseren of het mogelijk is om het groen te kappen zonder daarbij broedvogels te verstoren.

6.2 Overige zoogdieren

Egel en kleine marterachtigen

Het is op grond van Artikel 3.10 lid 1 Wnb verboden om de egel en kleine marterachtigen opzettelijk te doden of te vangen of om de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen. De provincie kan een vrijstelling verlenen van één of meer van deze verboden, mits wordt voldaan aan de voorwaarden gesteld in Artikel 3.10 lid 2 jo. Artikel 3.8 lid 5 Wnb.

Door provincie Overijssel is een brochure 'soortenbescherming in Overijssel: bunzing, egel, hermelijn en wezel' opgesteld. Om voor een ontheffing in aanmerking te komen dient aan elk van de volgende voorwaarden te worden voldaan:

- a. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- b. De noodzaak voor de ontheffing houdt verband met één of meer van de belangen, genoemd in artikel 3.10 artikel 2 jo. Artikel 3.8 lid 5 sub b van de Wnb; en

c. Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven van populaties van de betreffende soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Volgens de brochure dient er allereerst een ecologische functiekaart voor habitatgeschiktheid van de betreffende soorten in beeld te worden gebracht. Op basis van het projectplan en de ecologische functiekaart kan een mitigatieplan worden opgesteld en vervolgens kan een ontheffing worden aangevraagd bij de provincie Overijssel.

Steenmarter

De steenmarter is een beschermde, inheemse diersoort. Volgens artikel 3.10 lid 1a is het verboden om steenmarters opzettelijk te doden of te vangen. Volgens artikel 3.10 lid 1b is het verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van steenmarters opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Indien de onderzoekslocatie onderdeel uitmaakt van het essentiële leefgebied of gebruikt wordt als vast rust- of voortplantingsplaats door een steenmarter, hetgeen op basis van de huidige informatie niet is uit te sluiten, zal de voorgenomen ingreep kunnen leiden tot overtreding van de Wet natuurbescherming. Om vast te stellen of de steenmarter gebruik maakt van de planlocatie, dient nader onderzoek uitgevoerd te worden met behulp van cameravallen. De meest geschikte periode voor uitvoering van het onderzoek betreft de periode juni t/m september.

Grote bosmuis en veldspitsmuis

De grote bosmuis en veldspitsmuis zijn beschermde inheemse diersoorten. Volgens artikel 3.10 lid 1a is het verboden om de grote bosmuis en veldspitsmuis opzettelijk te doden of te vangen. Volgens artikel 3.10 lid 1b is het verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de grote bosmuis en veldspitsmuis opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Indien de onderzoekslocatie onderdeel uitmaakt van het essentiële leefgebied gebruikt wordt als vast rust- of voortplantingsplaats van de grote bosmuis en/of veldspitsmuis, hetgeen op basis van de huidige informatie niet is uit te sluiten, zal de voorgenomen ingreep kunnen leiden tot overtreding van de Wet natuurbescherming. Om vast te stellen of grote bosmuizen en veldspitsmuizen gebruik maken van de planlocatie dient nader onderzoek uitgevoerd te worden met behulp van muizenvallen (grote bosmuis en veldspitsmuis).

6.3 Algemene grondgebonden zoogdieren en amfibieën

Voor de te verwachten soorten geldt dat de werkzaamheden mogelijk verstorend kunnen werken. Als gevolg van graafwerkzaamheden en het verwijderen van het groen kunnen dieren verwond of gedood worden en holen kunnen worden verwijderd. Dit houdt een overtreding van artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming in. Voor de te verwachten soorten geldt, op grond van het provinciale soortenbeleid, bij ruimtelijke ontwikkelingen echter een vrijstelling, waardoor geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Het is echter in het kader van de zorgplicht wel noodzakelijk om voldoende zorg te dragen voor de aanwezige individuen en al het redelijkerwijs mogelijke dient gedaan te worden om het doden van individuen te voorkomen.

Het doden of verwonden kan plaatsvinden wanneer rust- of voortplantingslocaties worden aangetast. Het verwijderen van de groenstrook direct ten zuiden van de dierenweide en de stapels met stenen dienen daarom buiten de gevoelige periode van voortplanting of winterrust uitgevoerd te worden. De geschikte periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden betreft de periode september tot november. Dieren die gedurende de werkzaamheden worden aangetroffen dienen de gelegenheid te krijgen om veilig weg te komen.

6.4 Overige soort(groep)en

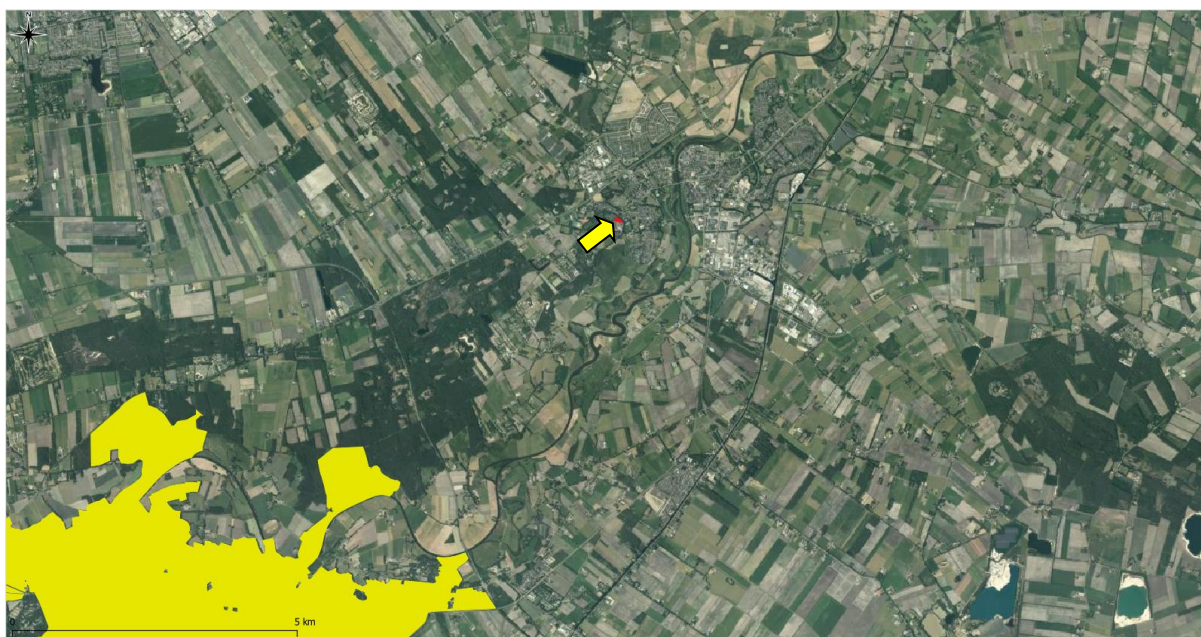
Overtredingen van de Wet natuurbescherming ten aanzien van beschermde soorten behorend tot de overige soortgroepen zijn wegens het ontbreken van geschikt habitat/verblijfsmogelijkheden, op basis van verspreidingsgegevens, de aanwezigheid van voldoende alternatieven en/of gezien de aard van de ingreep in dit geval niet aan de orde.

7 TOETSING AAN GEBIEDENBESCHERMING

In algemene zin kan er door een plan sprake zijn van negatieve gevolgen, op vanuit de Wet natuurbescherming aangewezen beschermde gebieden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke gebieden er mogelijk sprake is van negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen ingrepen op de onderzoekslocatie. Verder wordt beschreven of een vervolgetraject noodzakelijk is en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van vergunningen.

7.1 Natura 2000

De onderzoekslocatie is niet gelegen binnen de grenzen, of in de directe nabijheid van een gebied dat aangewezen is als Natura 2000. Het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied, Vecht- en Beneden-Reggegebied, bevindt zich op circa zes kilometer afstand ten zuidwesten van de onderzoekslocatie (zie figuur 7.1).

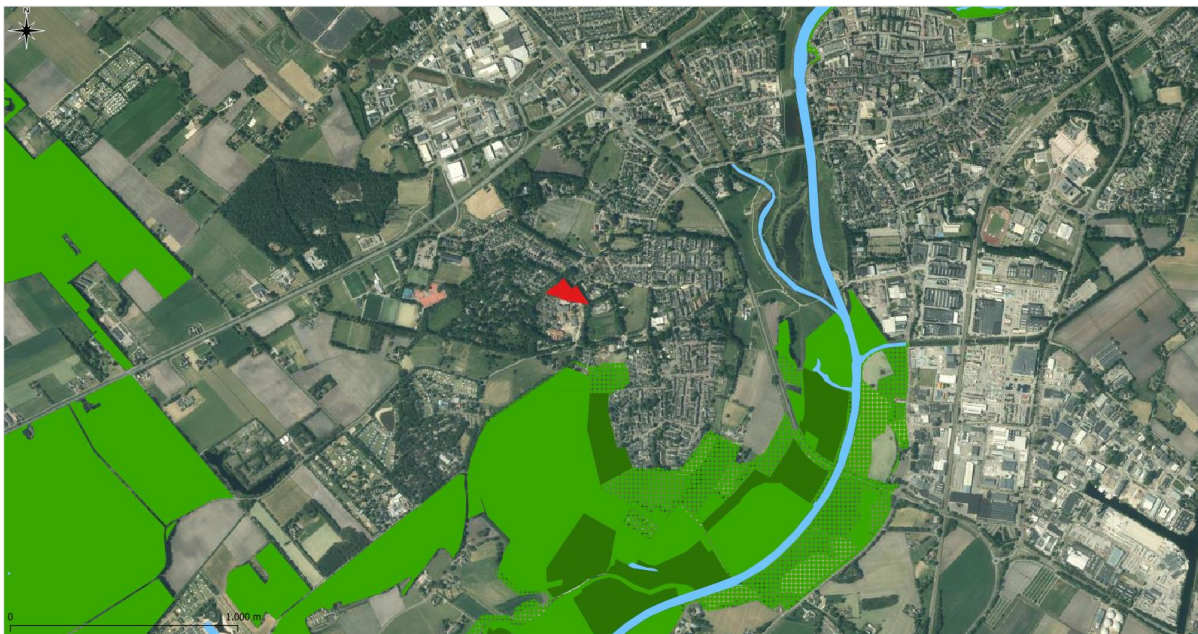

Figuur 7.1 Ligging van de onderzoekslocatie ten opzichte van Natura 2000.

De onderzoekslocatie is niet gelegen binnen een Natura 2000-gebied. Indien er sprake zou zijn van een effect, betreft dit een extern effect. Externe effecten als gevolg van licht, trilling en geluid als door de voorgenomen plannen op de onderzoekslocatie zijn, gezien de afstand tot de meest nabijgelegen Natura 2000-gebieden niet te verwachten. Externe effecten als gevolg van een toename van stikstofdepositie zijn vanwege de bouwwerkzaamheden op voorhand niet uit te sluiten. Vervolgonderzoek in het kader van de gebiedsbeschermingsparagrafen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van stikstof wordt noodzakelijk geacht. Dit kan in eerste instantie worden onderzocht middels een modelberekening (AERIUS-calculator).

7.2 Natuurnetwerk Nederland

De onderzoekslocatie maakt geen deel uit van het Natuurnetwerk. De onderzoekslocatie ligt echter wel in de nabijheid van een gebied, behorend tot het Natuurnetwerk Nederland. Het meest nabijgelegen gebied bevindt zich circa 200 meter afstand ten zuiden van de onderzoekslocatie. In figuur 7.2 is de ligging van de onderzoekslocatie ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland weergegeven.

Figuur 7.2 Ligging van de onderzoekslocatie ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland.

De onderzoekslocatie is gelegen op 200 meter afstand van een onderdeel van het Overijsselse Natuurnetwerk. Het Natuurnetwerk betreft in Overijssel een louter planologische bescherming van de aangewezen gebieden zelf. Aangezien het planvoornemen niet leidt tot een wijziging van de bestemming van het aangrenzende onderdeel van het Natuurnetwerk zijn aanvullende maatregelen of aanvullend advies ten aanzien van het ONN of zone ONW niet aan de orde.

8 HOUTOPSTANDEN

De Wet natuurbescherming beschermt bos van minimaal 10 are en bomenrijen van minimaal 21 bomen, gelegen buiten de bebouwde kom (de zogenaamde 'houtopstanden'). Het is verboden deze houtopstanden geheel of gedeeltelijk te vellen zonder voorafgaande melding bij gedeputeerde staten. In dit hoofdstuk wordt beschreven of er bij de voorgenomen kap sprake is van meldingsplicht en herplantplicht conform artikel 4.2 en artikel 4.3 van de Wet natuurbescherming. Verder wordt beschreven of er vervolgmaatregelen getroffen dienen te worden ten behoeve van de voorgenomen houtkap.

De te kappen op de onderzoekslocatie vallen niet onder de definitie houtopstanden als bedoeld in paragraaf 4.1 van de Wet natuurbescherming. De houtopstand op de onderzoekslocatie is gelegen binnen de bij besluit van gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom. Voor deze houtopstand geldt daarom geen meldingsplicht en herplantplicht.

9 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Econsultancy heeft in opdracht van Loostad Vastgoedontwikkeling een quickscan Wet natuurbescherming uitgevoerd aan de Rheezerweg 73 te Hardenberg.

De quickscan Wet natuurbescherming is uitgevoerd in het kader van de voorgenomen herontwikkeling van de onderzoekslocatie

Het onderzoek heeft tot doel om in te schatten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten, gebieden of houtopstanden aanwezig zijn die volgens de Wet natuurbescherming een beschermde status hebben en die mogelijk negatieve gevolgen kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep.

De initiatiefnemer is voornemens de voormalige dierenweide bouwrijp te maken en hier twee appartementencomplexen te realiseren, dit betreft gebouw B en C.

De aanwezigheid van geschikt habitat op de onderzoekslocatie voor de verschillende soorten en soortgroepen is weergegeven in tabel 9.1. In de tabel is samengevat of de voorgenomen ingreep mogelijk verstorend kan werken en wat de consequenties zijn voor eventuele vervolgstappen, zoals soortgericht nader onderzoek of vergunningstrajecten. In de tabel is weergegeven of maatregelen noodzakelijk zijn om overtreding van de Wet natuurbescherming voor bepaalde soortgroepen te voorkomen.

Tabel 9.1 Overzicht geschiktheid onderzoekslocatie voor soortgroepen en te nemen vervolgstappen.

Soortgroep		Geschikt habitat	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffingsaanvraag	Bijzonderheden / opmerkingen*
Broedvogels	algemeen	ja	ja	nee	nee	het verwijderen van nestgelegenheden buiten het broedseizoen uitvoeren of broedvogelinspectie voorafgaand aan de werkzaamheden
	jaarrond beschermd	nee	nee	nee	nee	-
Vleermuizen	verblijfplaatsen	nee	nee	nee	nee	-
	foerageergebied	ja	nee	nee	nee	voldoende alternatief in de omgeving beschikbaar
	vliegroutes	nee	nee	nee	nee	-
Grondgebonden zoogdieren	streng beschermde soorten	ja	ja	ja	ja	ten aanzien van kleine marterachtigen en egel dient er middels een activiteitenplan een ontheffing te worden aangevraagd bij de provincie Overijssel nader onderzoek naar de grote bosmuis, veldspitsmuis en steenmarter noodzakelijk

Soortgroep		Geschikt habitat	Ingrep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffings-aanvraag	Bijzonderheden / opmerkingen*
	algemene soorten					aandacht voor zorgplicht ten aanzien van algemene soorten als de rosse woelmuis
Amfibieën		ja	mogelijk	nee	nee	aandacht voor zorgplicht ten aanzien van algemene soorten
Overige soortgroepen		nee	nee	nee	nee	-
Gebiedsbescherming		Gebied aanwezig	Ingrep verstorend	Nader onderzoek	Vergunning-plicht	
Natura 2000		6 km	nee	nee	nee	nader onderzoek naar stikstof middels modelberekening (AERIUS-calculator)
Natuurnetwerk Nederland		200 m	nee	nee	nee	-
Houtopstanden		n.v.t				-

* Wijzigingen in het planvoornemen kunnen van invloed zijn op de uitkomst van het onderzoek.

Conclusie

Algemene broedvogels

Werkzaamheden dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden, omdat het plangebied geschikt is voor algemene broedvogels om in te nestelen. Globaal loopt het broedseizoen van maart – half augustus, maar de aanwezigheid en het gebruik van een nest is leidend. Indien werkzaamheden binnen het broedseizoen uitgevoerd dienen te worden, zal voorafgaand hieraan door een ter zake kundig ecoloog geïnspecteerd moeten worden of er broedgevallen binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden aanwezig zijn.

Egel en kleine marterachtigen

Volgens de brochure 'soortenbescherming in Overijssel: bunzing, egel, hermelijn en wezel' dient er allereerst een ecologische functiekaart voor habitatgeschiktheid van de betreffende soorten in beeld te worden gebracht. Op basis van het projectplan en de ecologische functiekaart kan een mitigatieplan worden opgesteld en vervolgens kan een ontheffing worden aangevraagd bij de provincie Overijssel.

Steenmarter

Om vast te stellen of de steenmarter gebruik maakt van de groenstrook aan de zuidzijde van de planlocatie, dient nader onderzoek uitgevoerd te worden met behulp van cameravallen. De meest geschikte periode voor uitvoering van het onderzoek betreft de periode juni t/m september.

Grote bosmuis en veldspitsmuis

Indien de onderzoekslocatie onderdeel uitmaakt van het essentiële leefgebied en gebruikt wordt als vast rust- of voortplantingsplaats van de grote bosmuis en/of veldspitsmuis, hetgeen op basis van de huidige informatie niet is uit te sluiten, zal de voorgenomen ingreep kunnen leiden tot overtreding van de Wet natuurbescherming. Om vast te stellen of grote bosmuizen en veldspitsmuizen gebruik maken van de planlocatie dient nader onderzoek uitgevoerd te worden met behulp van life traps (grote bosmuis en veldspitsmuis) in de periode augustus t/m oktober.

Algemene grondgebonden zoogdieren en amfibieën

Voor de te verwachten soorten geldt, op grond van het provinciale soortenbeleid, bij ruimtelijke ontwikkelingen echter een vrijstelling, waardoor geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Het is echter in het kader van de zorgplicht wel noodzakelijk om voldoende zorg te dragen voor de aanwezige individuen en al het redelijkerwijs mogelijke dient gedaan te worden om het doden van individuen te voorkomen. Het verwijderen van de groenstrook direct ten zuiden van de dierenweide en de stapels met stenen dienen daarom buiten de gevoelige periode van voortplanting of winterrust uitgevoerd te worden. De geschikte periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden betreft de periode september tot november.

Gebiedsbescherming

Vervolgonderzoek in het kader van de gebiedsbeschermingsparagrafen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van stikstof wordt noodzakelijk geacht. Dit kan in eerste instantie worden onderzocht middels een modelberekening (AERIUS-calculator).

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- BIJ12 (2023a). Kennisdocument huismus. Opgehaald van [https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/02/Kennisdocument -Huismus-versie-2.1-februari-2023.pdf](https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/02/Kennisdocument-Huismus-versie-2.1-februari-2023.pdf)
- BIJ12 (2023b). Kennisdocument gierzwaluw. Opgehaald van [https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/07/ Kennisdokument-Gierzwaluw-2.0-juli-2023.pdf](https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/07/Kennisdokument-Gierzwaluw-2.0-juli-2023.pdf)
- BIJ12 (2017c). Kennisdokument gewone dwergvleermuis. Opgehaald van <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-004-Kennisdokument-Gewone-dwergvleermuis-1.0.pdf>.
- BIJ12 (2017d). Kennisdokument poelkikker. Opgehaald van <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-014-Kennisdokument-Poelkikker-1.0.pdf>.
- BIJ12 (2017e). Kennisdokument das. Opgehaald van <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-003-Kennisdokument-Das-1.0.pdf>.
- BIJ12 (2017f). Kennisdokument steenuil. Opgehaald van <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-003-Kennisdokument-Steenuil-1.0.pdf>.
- BIJ12 (2017g). Kennisdokument buizerd. Opgehaald van <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-003-Kennisdokument-Buizerd-1.0.pdf>.
- Broekhuizen, S., Spoelstra, K., Thissen, J., Canters, K. & Buys, J. (2016). Atlas van de Nederlandse zoogdieren - Natuur van Nederland 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Limpens H. & Regelink J. (2017). Vleermuizen en planologie. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Ministerie van Economische Zaken (2016). Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3, december 2016. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (z.d.). Natura 2000 gebieden. Geraadpleegd op 14 december 2023 van <https://www.natura2000.nl/gebieden>.
- Nationale Database Flora en Fauna (z.d.). Uitvoerportaal; zoekgebied Hardenberg en buitengebied, periode 2018-2023. NDFF. Geraadpleegd op 14 december 2023 van <https://ndff-ecogrid.nl>.
- Ravon (z.d.). Soorten. Geraadpleegd op 14 december 2023 van <https://www.ravon.nl/Soorten/Soortinformatie>
- Sovon (z.d.). Soortenoverzicht. Geraadpleegd op 14 december 2023 van <https://stats.sovon.nl/stats/soorten>.
- Verspreidingsatlas (z.d.). NDFF Verspreidingsatlas. Geraadpleegd op 14 december 2023 van <https://www.verspreidingsatlas.nl/>.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus (2021). Vleermuisprotocol 2021. Opgehaald van <https://netwerkgroenebureaus.nl/vleermuisprotocol>.

Vlinderstichting (z.d.) Vlinders. Geraadpleegd op 14 december 2023 van <https://www.vlinderstichting.nl/vlinders>

Vogelbescherming (z.d.). Vogelgids. Geraadpleegd op 14 december 2023 van <https://www.vogelbescherming.nl/>

Wet natuurbescherming (2015, 16 december). Opgehaald van: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2021-02-17>.

Zoogdierverseniging (z.d.) Zoogdiersoorten. Geraadpleegd op 14 december 2023 van <https://www.zoogdierverseniging.nl/zoogdiersoorten>

Provinciale bronnen

www.overijssel.nl (NNB en beschermde gebieden in Overijssel)

www.overijssel.nl/thema's/natuur/groenloket

Bijlage 1 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd (zie tabel II). Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

Tabel II. Zorgplicht

Artikel 1.11. Zorgplicht	
1.	Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2.	De zorg houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten: <ol style="list-style-type: none">dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, ofvoor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; “de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”. Deze formulering van de zorgplicht brengt met zich mee dat wanneer men een bepaalde handeling wilt verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben, men zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van het voorgenomen handelen. De zorgplicht is te allen tijde van toepassing, ook al vindt er geen overtreding van een verbodsbepaling plaats. Indien er aanleiding is maatregelen te nemen ten aanzien van de zorgplicht, zal dat voor het betreffende beschermde natuurgebied en de betreffende soortgroep in deze rapportage worden aangegeven.

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In tabel III t/m V worden deze artikelen nader toegelicht.

Tabel III. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.1 Wet natuurbescherming

Artikel 3.1. Soorten van de Vogelrichtlijn	
1.	Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2.	Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3.	Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4.	Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5.	Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
Toelichting	
Alle inheemse vogelsoorten in Nederland vallen onder de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn is een richtlijn vanuit de Europese Unie uit 1979 en heeft betrekking op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is. De lijst met soorten is niet limitatief.	

Tabel IV. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.5 Wet natuurbescherming

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn	
1.	Het is verboden in het wild levende dieren van deze soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2.	Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3.	Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4.	Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.
5.	Het is verboden planten van soorten uit de Habitatrichtlijn of het Verdrag van Bern in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
Toelichting	
Het gaat bij artikel 3.5 over in het wild levende dieren van verschillende soortgroepen. In de wet wordt voor vogelsoorten uit bijlage II van het verdrag van Bern geen uitzondering gemaakt. Van de vogelsoorten die in Nederland voorkomen is hieronder een selectie gemaakt. Van de overige soortengroepen zijn alle soorten genoemd.	
Soorten	
Planten	drijvende waterweegbree, groenknolorchis, kruipend moerasscherm, zomerschroeforchis
Zoogdieren	bever, hamster, hazelmuis, lynx, Noordse woelmuis, otter, wolf, wilde kat
Walvisachtigen	bruinvis, bultrug, butskop (hille), dwergpotvis, dwergvinvis, gestreepte dolfin, gewone dolfin, gewone spitsdolfijn, gewone vinvis, griend, grijze dolfin, kleine zwaardwalvis, narwal, Noordse vinvis, orka, potvis, spitsdolfijn van Gray, tuimelaar, walrus witflankdolfijn, witsnuitdolfijn, witte dolfin
Vleermuizen	Bechsteins vleermuis, bosvleermuis, Brandts vleermuis, franjestaart, gewone baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, grijze grootoorvleermuis, grote hoefijzerneus, grote rosse vleermuis, ingekorven vleermuis, kleine dwergvleermuis, kleine hoefijzerneus, laatvlieger, meervleermuis, mopsvleermuis, Noordse vleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis, vale vleermuis, watervleermuis
Amfibieën	boomkikker, geelbuikvuurpad, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker, rugstreepad, vroedmeesterpad
Reptielen	dikkopschildpad, gladde slang, Kemps' zeeschildpad, lederschildpad, muurhagedis, soepschildpad, zandhagedis
Vissen	houting, steur
Vlinders	apollovlinder, boszandoog, donker pimperlblauwtje, grote vuurvlinder, moerasparelmoervlinder, monarchvlinder, pimperlblauwtje, teunisbloempijlstaart, tijmblauwtje, zilverstreephooibeestje
Libellen	bronslibel, gaffellibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, mercurwaterjuffer, Noordse winterjuffer, oostelijke witsnuitlibel, rivierrombout, sierlijke witsnuitlibel

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn	
Insecten	brede geelrandwaterroofkever, gestreepte waterroofkever, heldenbok, juchtleerkever, oeveraas, vermiljoenkever
Overig	Bataafse stroommossel, platte schijfhoren
Vogels	appelvink, baardman, beflijster, bergeend, bergfluit, bijeneter, blauwborst, blauwe kiekendief, boerenzwaluw, bontbekplevier, bonte strandloper, bonte vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, boompieper, boomvalk, bosrietzanger bosruiter, bosuil, braamsluiper, brandgans, bruine kiekendief, buizerd, casarca, Cetti's zanger, draaihals, duinpieper, dwergmeeuw, dwergstern, Engelse kwikstaart, Europese kanarie, fitis, fluit, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, geoorde fuut, glanskop, goudhaan, grasmus, graspieper, graszanger, grauwe kiekendief, grauwe klauwier, grauwe vliegenvanger, griel, groene specht, groenling, grote bonte specht, grote gele kwikstaart, grote karekiet, grote stern, grote zilverreiger, havik, heggenmus, hop, huiszwaluw, ijsvogel, kerkuil, klapekster, klein waterhoen, kleine barmstij, kleine bonte specht, kleine karekiet, kleine plevier, kleine zilverreiger, klein waterhoen, kluit, kneu, koolmees, koereiger, kraanvogel, krekeltzanger, kortsnavelboomkruiper, kruisbek, kuifmees, kwak, kwartelkoning, lepelaar, matkop, middelste bonte specht, nachtegaal, Noordse stern, oehoe, oeverloper, oeverpieper, oeverzwaluw, ooievaar, orpheusspotvogel, paapje, pestvogel, pimpelmees, poelruiter, porseleinhoen, purperreiger, putter, ransuil, rietgors, rietzanger, rode wouw, roerdomp, roodborst, roodborstapuit, roodhalsfuut, rouwkwikstaart, sijs, slangenarend, slechtvalk, smelleken, snor, sperwer, spotvogel, sprinkhaanzanger, steenuil, steltkluut, strandplevier, taigaboomkruiper, tapuit, tiftjaf, torenvalk, tuinfluit, velduil, visarend, visdief, vuurgoudhaan, wespandief, wielewaal, winterkoning, witbandkruisbek, witte kwikstaart, witwangstern, nachtzwaluw, woudaap, zeearend, zwarte mees, zwarte ooievaar, zwarte roodstaart, zwarte specht, zwarte stern, zwarte wouw, zwartkop, zwartkopmeeuw

Tabel V. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.10 Wet natuurbescherming

Artikel 3.10. Andere soorten		
Het is verboden om:		
<ol style="list-style-type: none"> In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, vlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A1, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen. De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen. Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B2, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. 		
Toelichting		
Het gaat bij artikel 10 om in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, vlinders, libellen en kevers. Dieren zijn opgenomen in bijlage onderdeel A1. Planten zijn opgenomen in bijlage onderdeel B2 van de Wet natuurbescherming. Voor een aantal zoogdieren, amfibieën en reptielen geldt per provincie een vrijstelling onder bepaalde voorwaarden. Dit verschilt per provincie. De betreffende soorten zijn aangegeven met een sterretje. Daarnaast is het mogelijk dat sommige provincies ook 'eigen' beschermde soorten hanteren, als aanvulling op het landelijke.		
Soorten		
Dieren	Zoogdieren	aardmuis*, boommarter, bosmuis*, bunzing*, damhart, das, dwergmuis*, dwergspitsmuis*, edelhert, eekhoorn*, egel*, eikelmuis, gewone bosspitsmuis*, gewone zeehond, grote bosmuis, grijze zeehond, haas*, hermelijn*, huisspitsmuis*, konijn*, molmuis, ondergrondse woelmuis*, ree*, rosse woelmuis*, steenmarter*, tweekleurige bosspitsmuis*, veldmuis*, veldspitsmuis, vos*, waterspitsmuis, wezel*, wild zwijn, woelrat*
	Amfibieën	Alpenwatersalamander, bruine kikker*, gewone pad*, kleine watersalamander*, meerkikker*, middelste groene kikker*, vinpootsalamander, vuursalamander
	Reptielen	adder, hazelworm*, levendbarende hagedis*, ringslang
	Vissen	beekdonderpad, beekprik, elrits, gestippelde alver, grote modderkruiper, kwabaal
	vlinders	aardbeivlinder, bosparelmoervlinder, bruin dikkopje, bruine eikenpage, donker pimperlblauwtje, duinparelmoervlinder, gentiaanblauwtje, grote parelmoervlinder, grote vos, grote vuurvlinder, grote weerschijnvlinder, iepenpage, kleine heivlinder, kleine ijsvogelvlinder, komavlinder, pimperlblauwtje, sleedoornpage, spiegeldikkopje, veenbesblauwtje, veenbesparelmoervlinder, veenhooibeestje, veldparelmoervlinder, zilveren maan
	Libellen	beekrombout, bosbeekjuffer, donkere waterjuffer, gevlekte glanslibel, gewone bronlibel, hoogveenglanslibel, Kempen-se heidelibel, speerwaterjuffer
	Overige soorten	Europese rivierkreeft, vliegend hert

Artikel 3.10. Andere soorten	
Planten	akkerboterbloem, akkerdoornzaad, akkerogentroost, beklieerde ogentroost, berggamander, bergnactorchis, blaasvaren, blauw guichelheil, bokkenorchis, bosboterbloem, bosdravik, brave hendrik, brede wolfsmelk, breed wollegras, bruinrode wespenorchis, den-nenorchis, dregs, echte gamander, franjgentiaan, geelgroene wespenorchis, geplooid vrouwenmantel, getande veldsla, gevlekt zonneroosje, glad biggenkruid, gladde zegge, groene nachtorchis, groensteel, groot spiegelklokje, grote bosaardbei, grote leeuwenklauw, honingorchis, kalkboterbloem, kalketrip, karthuizeranjer, karwijselie, kleine ereprijs, kleine schorseneer, stijve wolfsmelk, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, knollathyrus, knolspirea, korensla, kranskarwij, kruiptijm, lange zonnedauw, liggende ereprijs, moerasgamander, muurbloem, naakte lathyrus, naaldenkervel, pijscheefkalk, roggelelie, rood peperboompje, rozenkransje, ruw pazelzaad, scherpkruid, schubvaren, schubzegge, smalle raai, spits havikskruid, steenbraam

Volgens artikel 3.31 zijn de verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door het Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer, bestendig gebruik, of ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden onder conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat.

Binnen de Wet natuurbescherming zijn op houtopstanden de artikelen van toepassing die zijn opgenomen in tabel VI.

Tabel VI. Bescherming houtopstanden in de Wet natuurbescherming

Artikel 4.1	<p>De artikelen uitgezonderd artikel 4.6 zijn niet van toepassing op:</p> <ol style="list-style-type: none"> Houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom; Houtopstanden op erven of in tuinen; Fruitbomen en windschermen om boomgaarden; Naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar; Kweekgoed; Wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden bestaande uit wilgen en populieren; het dunnen van een houtopstand; uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij: <ol style="list-style-type: none"> ten minste eens per tien jaar worden geoogst; bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en zijn aangelegd na 1 januari 2013.
Artikel 4.2	<ol style="list-style-type: none"> Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van vriend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten. Gedeputeerde staten kunnen het vellen van houtopstanden telkens voor ten hoogste vijf jaar verbieden ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.

<p>Artikel 4.3 lid 1 en 2</p>	<p>Ingeval een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, met uitzondering van het periodiek vellen van vriend- of hakhout, of anderszins teniet is gegaan, draagt de rechthebbende zorg voor het op bosbouwkundig verantwoorde wijze herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand.</p> <p>De rechthebbende vervangt binnen drie jaar na de herbeplanting, bedoeld in het eerste lid, herbeplanting die niet is aangeslagen.</p>
<p>Artikel 4.4 lid 1</p>	<p>De artikelen 4.2, eerste en derde lid, en 4.3, eerste en tweede lid, zijn niet van toepassing op:</p> <p>het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in en aantoonbaar wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode.</p> <p>het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel in het kader van natuurontwikkeling en -beheer</p>
<p>Artikel 4.5</p>	<p>Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van artikel 4.3, eerste en tweede lid, ten behoeve van herbeplanting op andere grond, indien de herbeplanting voldoet aan bij provinciale verordening gestelde regels.</p>

Bijlage 2 Verklarende woordenlijst

Activiteitenplan

Een activiteitenplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of voortplantingsplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Broedseizoen

Voor het broedseizoen staat in de wet geen vaste periode. De looptijd verschilt per soort en varieert per jaar. Veel vogelsoorten broeden ongeveer tussen 15 maart en 15 augustus.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/NNN hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/NNN, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (foerageerhabitat).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of voortplantingsplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kan oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is bedoeld om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Voortplantingsplaats of rustplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of voortplantingsplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kans sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Buiten de kraamperiode worden deze door groepjes vrouwtjes en jongen gebruikt, in de kraamperiode door individuele mannetjes

